

НЕТРАДИЦІЙНИЙ УРОК ЯК СКЛАДОВА ДИДАКТОСЕРВІСУ З ШКІЛЬНОГО КУРСУ БІОЛОГІЇ

Яланська С.П., Шрамко А.Ю.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Інтеграція України до європейського та світового співтовариства ставить нові вимоги до формування та розвитку творчої особистості, що є необхідною умовою досягнення успіху на цьому шляху.

Розвиток творчості школярів у процесі вивчення предметів природничого циклу включає об'єктивний та суб'єктивний аспекти. Об'єктивний ґрунтується на врахуванні основ окремих технологій, що забезпечують творчий розвиток школярів. Суб'єктивний – врахування індивідуальних особливостей учнів.

Нами було розроблено систему «Дидактосервіс», що представлена сукупністю дидактичних пакетів. Зміст дидактичного пакету представлений складовими – дидактичними одиницями. Дидактична одиниця – це завдання, що спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності школярів й може бути різних рівнів складності.

Складові дидактичного пакету: фронтальне опитування, опитування біля дошки, термінологічний диктант, текст для аналізу, різнорівневі тести, різнорівневі завдання для самостійної роботи, таблиця для заповнення традиційного чи нетрадиційного характеру, схема, загадка, кросворд, шаради, вікторина, рубрики «Чи знаєте Ви, що...», «Наодинці з природою», вправа «Творчі припущення», нетрадиційні план-конспекти уроків [3].

Система передбачає застосування комплексу дидактичних пакетів, кожен з яких є послідовним продовженням і доповненням попереднього. Використання однієї дидактичної одиниці обумовлює застосування наступної. В результаті опрацьовуються всі складові дидактичного пакету.

У виборі поєднає дидактичних одиниць важливим є творчий підхід і технологічна компетентність педагога. Можливе творче доопрацювання змісту дидактичних пакетів учителем в залежності від педагогічної ситуації. Запропонована система дозволяє реалізувати творчий потенціал особистості учня, його інтелектуальні здібності, культуру мислення [4].

При викладанні шкільного курсу біології доцільним є використання нетрадиційних типів уроків. Розглянемо деякі з них, які на нашу думку є найбільш ефективними для вивчення теми «Кров. Внутрішнє середовище людини» шкільного курсу біології. Це можуть бути біт-урок, урок-захист з використанням мультимедійної дошки для показу малюнків, відео, презентацій.

Біт-урок — це нетрадиційний інтегрований урок, що включає три взаємопов'язаних елементи: бесіду, гру, творчість. Перша частина уроку — бесіда. Для її успішного проведення вчитель ставить перед учнями основну мету уроку і підкреслює, що досягти цієї мети можна лише під час спільної роботи. На робочому місці учнів знаходиться опорний конспект і конверт з роздатковим матеріалом, з яким вони працюватимуть на уроці. Емоційному настрою і співробітництву на уроці сприяють стимулюючі репліки вчителя: "Правильно, молодці", "Оцінімо відповідь разом", "Давайте поміркуємо".

Одержані таким чином знання закріплюються за допомогою гри-естафети. Клас поділяється на команди, кожній з яких видають естафетну картку. Картку починають заповнювати учні з останнього ряду. Кожний із учнів вписує одну назву і передає картку далі. Виграє та команда, яка заповнила картку без помилок і швидше за інших. Цікаво задуманий і організований кінець уроку, в ході якого учням пропонують продемонструвати вміння оригінально застосовувати одержані знання. Розв'язання поставленого завдання вимагає від учнів творчого підходу, знання основ предмету [1].

Також доцільним є використання нетрадиційного типу уроку — уроку-

захисту. Його зміст передбачає, що у класі звучить біологічне положення і комусь з учнів пропонується висловити судження з приводу цього явища, тобто теоретично його обґрунтувати. У ньому може бути виражене як розуміння об'єктивних характеристик явища (тип, форма, функції та інше), так і індивідуальне сприймання. За узгодженням з класом призначається два "опоненти", що ставлять учням запитання, а можливо, і вступають з ними у дискусію. Коректність запропонованих запитань, ерудицію того, хто відповідає, і його "опонентів" оцінює "вчена рада".

Такий "захист" є складним і проводиться в тих класах, де школярі вже досягли достатнього рівня розвитку. В інших класах подібні уроки слід проводити тільки після самостійної домашньої підготовки учнів. "Захист" може проходити у формі письмової роботи учнів [2].

Зміст системи дидактосервіс представлена у навчально-методичному посібнику «Формування творчості старшокласників при вивченні курсу «Біологія 10-12». Система «Дидактосервіс». (Рекомендовано Міністерством освіти та науки України (лист №14 / 18.2-484 від 2.03.2005). Система дидактосервіс активно використовується у загальноосвітніх навчальних закладах м. Полтави, Полтавської, Запорізької, Херсонської областей.

Таким чином, використання нетрадиційних уроків, що є складовою розробленого нами дидактосервісу, забезпечує розвиток творчої та пізнавальної діяльності учнів.

Література

1. Клименко А. В. Проектная деятельность учащихся / А. В. Клименко, О. А. Подколзина // Дайджест педагогічних ідей та технологій: Школа-парк. — 2003. — № 4. — С. 45-49.
2. Кучменко Н. Організація дослідницької роботи на уроках біології / Н. Кучменко // Біологія. Шкільний світ. — 2007 — № 29 — с. 11 — 13.
3. Пескун С. П. Формування творчості старшокласників при вивченні курсу «Біологія 10-12». Система «Дидактосервіс» Навчально-методичний посібник / С. П. Пескун // — Полтава: АСМІ, 2005 — 170с.
4. Яланська С. П. Психологічні засади розвитку творчості майбутніх учителів біологічних дисциплін: теорія і практика: Монографія / С. П. Яланська. — Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2010. — 342с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФІТОРІЗНОМАНІТТЯ СОСНОВОГО ЛІСУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ

Гапон С.В., Телевна А.Ю.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Біологія, як навчальний предмет, покликана озброїти учнів систематичними знаннями про різноманітні прояви живої природи. Розв'язати ці завдання неможливо без ознайомлення учнів із живими об'єктами безпосередньо в умовах їхнього природного оточення. Для цього використовується екскурсія.

Шкільна екскурсія — форма навчально-виховної роботи з класом або групою учнів в умовах природного ландшафту, виробництва, музею, виставки, мета якої — спостереження й вивчення учнями різноманітних об'єктів та явищ дійсності [1].

Екскурсії дають змогу розширювати й поглиблювати знання учнів, здобути на уроках, формувати вміння орієнтуватися на місцевості, виявляти складні взаємозв'язки в природі, проводити фенологічні спостереження. На них школярі вчаться бачити й відчувати прекрасне в природі, відповідально ставитися і любити її. У процесі екскурсійної роботи формуються почуття колек-